

Effectiviteit vuurwerkcampagne: Invloed van psychologische componenten op het vuurwerkgedrag van jongeren en ouders.

Irene A. Harmsen
Universiteit Twente
Juni 2010

Abstract

The aim of this research is to determine what the impact is of the fireworkcampaign around the turn of the year, on the behaviour and the associated components of parents and their children. This research is conducted for Halt Twente and Oost-Brabant. The questionnaires are spread under young people between 11 and the 14 years and their parents. In sum, 577 young people and 142 parents completed the questionnaire. The questionnaires have been based on the Theory or Planned Behaviour (TPB; Ajzen, 1991) with the added components risk perception and knowledge. The results indicate that the fireworkcampaign has been assessed positively. Moreover, there have been found significant differences between the young persons and parents in relation to an intensive and less intensive fireworkcampaign. Also there is a difference in the influence of psychological components between young people and parents on firework behaviour. By means of the outcomes of this research, the implications of (unsafe) firework behavior can be discussed and can be possibly adapt to the fireworkcampaign of Halt to achieve more success.

1. Inleiding

De dagen rond de jaarwisseling worden vooral gekenmerkt door een toename van maatschappelijk overlast die wordt geassocieerd met vuurwerk, zoals brandschade, overlast, verwondingen en geweldpleging. Volgens het Ministerie van Binnenlandse Zaken [Minbzk] (2008) en uit cijfers van de politie en het Openbaar Ministerie blijkt dat de meeste overlast rond de uren van de jaarwisseling ligt. De overlast die wordt veroorzaakt rond de jaarwisseling zorgt voor langdurige problemen. De vervolging van strafbare feiten gaan nog ver tot in het nieuwe jaar door. Ook het verhalen en herstellen van de gemaakte schade heeft tijd nodig (Minbzk, 2008).

Wat betreft het lichamelijk letsel door vuurwerk zijn de gegevens uiteenlopend. Het aantal behandelingen op de Spoedeisende Hulpafdelingen (SEH) van ziekenhuizen rond de jaarwisseling 2009-2010 is naar schatting 770 vuurwerkslachtoffers. Vergeleken met de jaarwisseling 2007-2008 (toen 1.100 slachtoffers) is dit een daling van 30 procent. Bovendien zijn er in de jaarwisseling 2009-2010 geen dodelijke slachtoffers gevallen door vuurwerk (Consument en Veiligheid, 2010).

Uit een persbericht van het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG) blijkt dat het aantal oogbeschadigingen bij de jaarwisseling 2009-2010 is gestegen met 10 %. Er zijn 297 patiënten (347 ogen) behandeld, vorig jaar waren dit er nog 268 patiënten (315 ogen). Er zijn minder ogen verwijderd, maar ondanks dat zijn er 25 blinde ogen gevallen. Opvallend is dat 56 % van de slachtoffers omstanders zijn en dat vooral mannen worden getroffen (85%). Verder valt op dat het percentage oogletsel door illegaal vuurwerk slechts 3 % is. De oogschade die door legaal vuurwerk wordt veroorzaakt is 84 %, de overige 13 % is onbekend (NOG, 2010). Uit een onderzoek van Ormel en Nijman (2007) blijken de mannelijke slachtoffers van vuurwerkongevallen te overheersen. 75 % Van de slachtoffers is van het mannelijke geslacht en tweederde is tussen de 10 en 30 jaar oud. Jongeren zijn actief betrokken bij de incidenten met vuurwerk, maar ouderen spelen ook een rol.

Dit onderzoek wordt in opdracht van Halt Twente en Oost Brabant uitgevoerd. De Halt-sector bestaat uit regionale Halt-organisaties en het landelijke bureau Halt Nederland. De taak van Halt is de preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit. Hierin werkt de Halt-sector samen met de relevante ketenpartners en maatschappelijke organisaties. Halt antwoordt direct op veelvoorkomende jeugdcriminaliteit met preventie en repressie. Zo draagt Halt bij aan een veilige en leefbare samenleving. De uitvoering van de Halt-afdoening wordt gefinancierd door het ministerie van Justitie. Het ministerie heeft de uitvoering van de financiering gedelegeerd aan Halt Nederland. De preventieve activiteiten van de Halt-bureaus worden grotendeels gefinancierd door de gemeentes. Daarnaast worden hiervoor fondsen geworven en leveren de provincies een bijdrage aan sommige projecten (Halt Nederland, 2010).

Om de maatschappelijke schade van vuurwerk te beperken heeft Halt een vuurwerkcampagne opgezet. Deze campagne is gericht op jongeren tussen de 11 en de 14 jaar en hun ouders. De vuurwerkcampagne voor de jongeren en ouders bestaat uit meerdere onderdelen. Het grootste gedeelte van de campagne bestaat uit het geven van voorlichting aan de jongeren over vuurwerk. Deze voorlichting wordt op school gegeven door medewerkers van Halt, politie en in enkele gevallen door leeftijdsgenoten. De overige onderdelen van de vuurwerkcampagne zijn: film en posters over vuurwerk, internetsite (www.haltrulez.nl), een boekje, krant en kaarten over vuurwerk en brieven vanuit gemeente of scholen aan de ouders.

Jongeren van 12 tot 18 jaar worden naar Halt verwezen voor onder andere het te vroeg afsteken van (illegaal) vuurwerk en het aanrichten van vernielingen met vuurwerk (Halt Nederland, 2010). De politie heeft vanaf december 2009 tot en met januari 2010, 2.299 vuurwerkovertreeders naar Halt verwezen voor een Halt-afdoening. Tijdens de vuurwerkperiode 2008-2009 waren dat er in totaal 2.934. Dit betekent een daling van 635 verwijzingen wat blijkt uit inventarisaties van Halt Nederland, de landelijke organisatie van de Halt-bureaus (Halt Nederland, 2010).

De meeste Halt-afdoeningen worden veroorzaakt door vuurwerk buiten toegestane tijden af te steken. Jongens worden het meeste doorverwezen naar Halt 96 % van de vuurwerkovertreeders zijn jongens. Bij andere Halt-delicten ligt het percentage als volgt, jongens: 75 % en meisjes: 25 % (2008).

Ook al neemt de schade af, de jaarwisseling verloopt nog steeds niet rustig en het aantal incidenten is nog steeds hoog in vergelijking met de rest van het jaar

Naar de effecten van de vuurwerkcampagne is tot op heden geen onderzoek gedaan ten behoeve van Halt. Evenmin zijn er, voor zover kan worden nagegaan in de wetenschappelijke literatuur soortgelijke onderzoeken te vinden. Uit onderzoek van het Trimbos Instituut (2003) is ook gebleken dat het merendeel van de preventieve interventies en maatregelen niet worden geëvalueerd. Het ontbreken van onderzoek naar effecten van preventieve interventies en maatregelen zorgt niet alleen voor gebrek aan kennis, maar het betekent ook dat ineffectieve methoden niet gedetecteerd worden. Het gevolg hiervan kan zijn dat ineffectieve methodes te lang worden gebruikt en dat deze manier van werken dus niet tot het beoogde resultaat leidt. Ook betekent het dat effectieve preventieve interventies en maatregelen door het ontbreken van onderzoek hun effecten niet kunnen bewijzen.

In dit onderzoek wordt gekeken naar de effectiviteit van de vuurwerkcampagne. Hierdoor kan worden gekeken welke psychologische componenten invloed hebben op het vuurwerkgedrag en kan de effectiviteit van de vuurwerkcampagne vergroot worden. Voor dit onderzoek zijn een hoofdvraag en vier deelvragen opgesteld.

De hoofdvraag in dit onderzoek is: Wat zijn de effecten van de vuurwerkcampagne rond de jaarwisseling, op het gedrag en de bijbehorende componenten van ouders en hun kinderen?

Er zijn gebaseerd op de hoofdvraag, 4 deelvragen opgesteld. De deelvragen zijn als volgt:

1. Wat is het bereik van de vuurwerkcampagne van Halt, hoe wordt deze campagne door de jongeren en ouders beoordeeld en hoe is de kennis over vuurwerk?
2. Wat zijn de verschillen in de psychologische componenten (attitude, subjectieve norm, waargenomen gedragscontrole, risicoperceptie en kennis) en het gedrag ten aanzien van vuurwerk, tussen groepen jongeren en ouders die wel/niet zijn blootgesteld aan een intensieve campagne en welke rol speelt het geslacht in het vuurwerk gedrag?
3. Welke psychologische componenten van gedrag (attitude, subjectieve norm, waargenomen gedragscontrole, risicoperceptie en kennis) zijn van invloed op het gedrag van jongeren ten aanzien van het afsteken van vuurwerk en welke rol speelt leeftijd hierin?
4. Welke psychologische componenten van gedrag (attitude, subjectieve norm, waargenomen gedragscontrole, risicoperceptie en kennis) zijn van invloed op het gedrag van ouders ten aanzien van het afsteken van vuurwerk?

2. Theorie

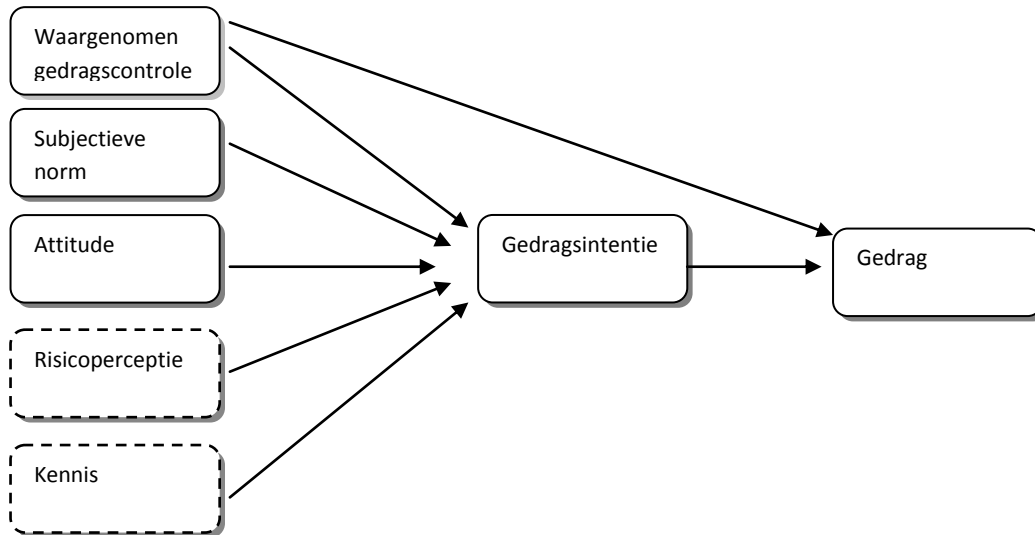
Voor dit onderzoek is gekozen voor de Theory of Planned Behaviour (Ajzen, 1991). De Theory of Planned Behaviour (TPB; Ajzen, 1991) is een uitbreiding van de eerdere Theorie of Reasoned Action (TRA; Fishbein & Ajzen 1975). De Theory of Planned Behaviour beschrijft de determinanten van gezondheidsgedrag duidelijk. De theorie gaat ervan uit dat intentie een goede voorspeller is van het

daadwerkelijke gedrag. De theorie veronderstelt dat de intentie, ook wel gedragsintentie genoemd, beïnvloed wordt door drie verschillende gedragsdeterminanten (zie figuur 1). De eerste determinant, attitude, is de positieve of negatieve evaluatie van een individu op het te vertonen gedrag. Attitudes worden beïnvloed door overtuigingen over hoe iemand zich dient te gedragen en de uitkomsten daarvan (Fishbein & Ajzen, 1975). De tweede determinant is subjectieve norm, dit betekent de globale perceptie van de sociale druk op het individu om een bepaald gedrag wel of niet te vertonen (Ajzen & Fishbein, 1980). De laatste toegevoegde determinant is waargenomen gedragscontrole, hiermee wordt de perceptie van hoe moeilijk of gemakkelijk het is om een bepaald gedrag te vertonen bedoeld. Waargenomen gedragscontrole is gebaseerd op het self-efficacy concept van Bandura (1989). Tevens heeft waargenomen gedragscontrole niet alleen effect op intentie, maar ook direct effect op het gedrag (Conner & Norman, 2005).

De TPB heeft empirisch goede ondersteuning gekregen (Lechner, Kremers, Meertens & de Vries, 2008). Ook blijkt uit een meta-analyse (Armitage & Conner, 2001) dat de TPB een goede voorspeller is voor de intentie van gedrag en het gedrag zelf en dat TPB voor 39% de variantie in intentie en voor 27% de variantie in gedrag verklaard. Uit onderzoek van Fishbein en Yzer (2003) is gebleken dat theorieën zoals de Theory of Planned Behaviour van belang zijn in de ontwikkeling van communicatiecampagnes om gedrag van mensen te veranderen. Een interventie zou vaardigheden van mensen moeten verbeteren en ze leren om te gaan met barrières die ze tegenkomen. TPB is eerder gebruikt om interventies te ontwikkelen (Hardeman, Johnston, Johnston, Bonetti, Wareham & Kinmonth 2002), 42 % vond veranderingen in intentie. In de context van gezondheidsgedrag, vonden Godin en Kok (1996) dat de TPB een gemiddelde van 41% van de variantie van intentie en 34% van de variantie in gedrag verklaarde.

In een meta-analyse van de TPB van Armitage en Conner (2001) is subjectieve norm de zwakste voorspeller van gedrag. Tevens bleken de componenten van TPB beter te meten met een self-report dan met een objectieve meting (Armitage & Conner, 2001). In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een self-report, namelijk een vragenlijst, om het gedrag en invloed van de psychologische componenten te meten.

Het vuurwerkgedrag van jongeren en ouders en ook de effectiviteit van de vuurwerkcampagne is niet eerder onderzocht met behulp van de TPB en andere sociale cognitieve modellen. De TPB is wel in ander onderzoek over risico-gerelateerd gedrag gebruikt. Ander onderzoeken naar risico-gerelateerd gedrag gaan bijvoorbeeld over veilig rijden op motoren, snel rijden in auto's en zonbeschermende gedragingen. McEachan et al. (2005) onderzocht zes voorspellende studies die onderzoek deden naar crossen op de fiets, autorijden of zonbeschermende gedragingen. Uit deze studies bleek dat attitude, subjectieve norm en waargenomen gedragscontrole 54% van de variantie in intentie verklaarde, met waargenomen gedragscontrole als sterkste voorspeller.

Figuur 1: Theory of Planned Behaviour (Ajzen, 1991) met componenten risicoperceptie en kennis die in dit onderzoek zijn toegevoegd aan het model.

In dit onderzoek wordt gekeken naar het gedrag dat is uitgevoerd en niet de intentie die de jongeren en ouders hebben betreft vuurwerk. Volgens Ajzen en Fishbein (1980) zijn intenties een goede voorspeller van gedrag, maar ze erkennen dat de intenties geen honderd procent voorspeller zijn van het gedrag. De intenties komen namelijk niet altijd overeen met het uitgevoerde gedrag. Dit kan ondermeer te maken hebben met de (lange) tijdsduur tussen de vorming van de intentie en de daadwerkelijke uitvoering van het gedrag of met de barrières en obstakels die verhinderen dat de intentie daadwerkelijk wordt omgezet in gedrag. De relatie tussen intentie en gedrag is vooral van belang bij het voorspellen van gedrag, maar als er wordt gekeken naar welke componenten van invloed zijn op het reeds uitgevoerde gedrag, speelt de intentie geen rol (Ajzen en Fishbein 1980). Soms is het onmogelijk om daadwerkelijk gedrag te onderzoeken en dan richt de onderzoeker zich op de intentie. In het onderhavige onderzoek naar vuurwerkgedrag speelt deze beperking echter niet en wordt gekeken naar welk gedrag is uitgevoerd en welke componenten van invloed zijn. Dit kan wel betekenen dat de verklaarde variantie van de TPB minder wordt, doordat intentie niet wordt meegenomen (Armitage & Conner, 2001).

In het licht van het onderwerp vuurwerkgedrag kunnen ook de attitude, de subjectieve norm en de waargenomen gedragscontrole nader worden benoemd. De *Attitude* verwijst naar de houding en opvattingen over vuurwerk en het afsteken ervan. De *Subjectieve norm* is een globale perceptie van wel of niet voldoen aan de sociale druk van anderen, betreft vuurwerk en het afsteken van vuurwerk. Vanuit de jongeren gezien kunnen zij sociale druk van hun vrienden en ouders ervaren. Bij ouders wordt er in dit onderzoek alleen naar hun omgeving/vrienden gekeken. *Waargenomen gedragscontrole* is de inschatting van eigen de mogelijkheden om het gedrag uit te voeren. Bijvoorbeeld denken in staat te zijn vuurwerk veilig af te steken.

Het model is in dit onderzoek uitgebreid met de determinanten risicoperceptie en kennis. Een groot onderdeel van de vuurwerkcampagne betreft voorlichting over vuurwerk voor de jongeren. Hierbij wordt aandacht geschonken aan de kennisoverdracht van de wetten en regels met betrekking tot vuurwerk. Kennisoverdracht is vaak een eerste stap in voorlichting, maar er is meestal meer nodig om gedrag te veranderen (Schaalma, Kok, Meertens & Brug 2008). In gangbare opvattingen over gezondheidsvoorlichting staat de overdracht van kennis centraal: informatie over de gezondheidsrisico's is nodig om gedragsverandering te bewerkstellen (Schaalma et al., 2008).

Vuurwerk afsteken is een risicovol gedrag. Volgens Slovic (1987) spelen percepties van risico een prominente rol in de beslissingen die mensen maken. Ook wordt risico gerepresenteerd als een gevoel dat ons verteld of iets wel of niet veilig is (Slovic, 2002). Volgens Hargreaves en Davies (1996) snappen kinderen in de leeftijd vanaf 8 tot 11 jaar al hoe ongelukken worden veroorzaakt. Kinderen kunnen de interactie tussen hun eigen perspectief, die van een ander en karakteristieken van de omgeving beter begrijpen alsmede op wat voor een manier dit ongelukken veroorzaakt. Volgens Hargreaves en Davies (1996) zijn er drie aspecten die verschillen in risicoperceptie veroorzaken. Deze drie zijn als volgt: Allereerst het geslacht. Jongens nemen meer risico dan meisjes. De persoonlijkheid speelt ook een rol. Bijvoorbeeld als het gaat om de dimensie impulsiviteit. Als laatste speelt de familie een rol, risicovol gedrag kan geleerd worden door imitatie en identificatie.

Met behulp van *Risicoperceptie* wordt gekeken of de jongeren en ouders het risico en de gevaren van vuurwerk ook inzien. Met *Kennis* wordt gekeken of de juiste theoretische feiten en wetten en regels van vuurwerk bekend zijn bij jongeren en ouders en of dit van invloed is op het gedrag dat zij uitvoeren ten aanzien van vuurwerk. Door risicoperceptie en kennis toe te voegen aan de TPB in dit onderzoek verwacht ik dat het vuurwerkgedrag beter voorspeld wordt en de variantie wordt vergroot.

3. Methoden

3.1 Design en procedure

Twee verschillende vragenlijsten zijn voor dit onderzoek ontwikkeld en verspreid. Een vragenlijst voor jongeren tussen de 11 en 14 jaar en een vragenlijst voor hun ouders. In totaal hebben 577 jongeren en 142 ouders de vragenlijst ingevuld. De jongeren tussen de 11 en 14 jaar zaten in groep 7 en 8 van het basisonderwijs en in de eerste en tweede klas van het voortgezet onderwijs. De vragenlijsten werden verspreid in de eerste week na de jaarwisseling 2009-2010, via deelnemende scholen in Enschede en Rijssen. Door twee verschillende gemeentes mee te nemen in dit onderzoek kan er onderscheid worden gemaakt in een intensieve en minder intensieve vuurwerkcampagne. Een intensieve vuurwerkcampagne houdt in dat er veel vuurwerkvoorlichting wordt gegeven aan jongeren tussen de 11 en de 14 jaar en het feit dat de scholen mee werken met de vuurwerkcampagne. Maar ook het feit dat de posters actief worden opgehangen en de overige materialen zoals boekjes over vuurwerk worden verspreid onder de jongeren en hun ouders. Een minder intensieve vuurwerkcampagne houdt

in dat er minder vuurwerkvoorlichting wordt gegeven en dat de materialen over vuurwerk minder actief worden verspreid.

3.2 Werving respondenten

In dit onderzoek zijn scholen in de gemeente Enschede en de gemeente Rijssen betrokken. De gemeente Enschede en Rijssen zijn geselecteerd om een onderscheid te kunnen maken tussen een intensieve en minder intensieve vuurwerkcampagne. Op het onderscheid in een intensieve en minder intensieve vuurwerkcampagne wordt later in deze paragraaf ingegaan. De vragenlijsten konden ofwel digitaal ingevuld worden ofwel kon er een papieren versie ingevuld worden. Er heeft 1 basisonderwijschool gebruik gemaakt van de papieren versie. Er waren geen significante verschillen te zien tussen de antwoorden van de papieren en digitale versie van de vragenlijst (Afhankelijke variabele papieren/digitale versie: jongeren: $F = 0.95$, $p = 0.46$. ouders: $F = 0.55$, $p = 0.73$).

De selectie van de scholen is gebaseerd op een bestand van Halt Twente waarin alle scholen met contactpersonen werden weergegeven. Hieruit is een steekproef genomen en aan de hand daarvan zijn de scholen op de hoogte gesteld van het onderzoek. De scholen in Enschede en Rijssen zijn telefonisch benaderd of ze mee wilden werken aan het onderzoek. Nadat de scholen kenbaar hadden gemaakt hieraan mee te willen werken, kregen zij naar wens de link naar de digitale vragenlijst voor de ouders en jongeren in een brief of e-mail opgesteld. De scholen verspreidden de vragenlijsten of de link naar de vragenlijst zelf naar de jongeren en ouders in verband met privacygegevens van de jongeren en de ouders. De school die gebruik wenste te maken van de papierenvragenlijst kreeg deze bezorgd op school waarna ze na invullen werden opgehaald. De ouders die een papieren versie van de vragenlijst ontvingen kregen daarbij een retourenveloppe, zodat ze de vragenlijst retour konden sturen naar Halt Twente. Na 4 weken is gekeken van welke scholen er respondenten zijn die de vragenlijst hebben ingevuld. Wanneer er van een bepaalde school geen enkele respondent de vragenlijst hebben invulde werd er een herinnering gestuurd naar de betreffende contactpersoon van de school.

In Enschede zijn er 74 basisscholen. Van de 74 basisscholen zijn er 10 scholen aselekt geselecteerd om aan dit onderzoek mee te doen. Er waren van deze 10 uiteindelijk 6 basisscholen die mee wilden werken aan dit onderzoek. In Rijssen zijn er 23 basisscholen. Van de 23 basisscholen zijn er ook 10 scholen aselekt geselecteerd die aan dit onderzoek mee konden doen. Uiteindelijk waren 6 scholen bereid mee werken. Het totaal aantal voortgezet onderwijs scholen in Enschede is 10. Er zijn 5 scholen aselekt gekozen, daarvan verklaarden drie scholen zich bereid mee te werken aan dit onderzoek. In Rijssen zijn 4 scholen voor het voortgezet onderwijs. Van deze 4 scholen zijn er 3 aselekt geselecteerd. Twee scholen voor voortgezet onderwijs verklaarden zich bereid mee te werken dit het onderzoek. Het aantal basisonderwijs scholen en voortgezet onderwijs scholen komt dus overeen. Er was geen verschil in de bereidheid tot deelname van scholen in de gemeenten Enschede en Rijssen.

3.3 Respondenten

In totaal zijn 1859 jongeren en hun ouders bereikt met dit onderzoek. Het totaal aantal jongeren die de vragenlijst hebben ingevuld zijn N = 577. Dit is 31% van het totaal aantal jongeren die benaderd zijn in de gemeenten Enschede en Rijssen. De jongeren tussen de 11 en 14 jaar zaten in groep 7 en 8 van het basisonderwijs en in de eerste en tweede klas van het voortgezet onderwijs. De kenmerken van de jongeren zijn weergegeven in tabel 1. Daarnaast hebben 142 ouders de vragenlijst ingevuld. Tabel 2 beschrijft de belangrijkste kenmerken van de ouders.

Als wordt gekeken naar het totaal aantal jongeren dat is benaderd in dit onderzoek, dan hebben in het basisonderwijs in Enschede 11% van de benaderde jongeren de vragenlijst ingevuld en 49 % van de jongeren in het basisonderwijs in Rijssen. Het verschil tussen de respons in het basisonderwijs van Enschede en Rijssen, zou mogelijk kunnen worden verklaard door de wijze waarop de vragenlijst is ingevuld. Er is één basisschool in Rijssen geweest die alleen gebruik wou maken van papieren vragenlijsten. Bij deze school werd een respons behaald van bijna 100 %. De respons op digitale vragenlijsten is aanmerkelijk minder. Als er wordt gekeken naar de jongeren in het voortgezet onderwijs die zijn benaderd hebben in Enschede 39 % van de jongeren de vragenlijst ingevuld. In Rijssen geldt dit voor 27% van de benaderde jongeren.

Van de 1859 jongeren die bereikt zijn in dit onderzoek, heeft 7.6 % van de ouders de vragenlijst ingevuld. De ouders van de jongeren zijn moeilijker te bereiken hierdoor zullen de gegevens ook minder representatief zijn.

Tabel 1 Demografische gegevens jongeren: geslacht, leeftijd en groep/klas, per basisonderwijs en voortgezet onderwijs Enschede en Rijssen (N = 577).

		B.O. Enschede	V.O. Enschede	B.O. Rijssen	V.O. Rijssen	Totaal
Geslacht (N=577)	Jongen	24 (72.7 %)	120 (49.0%)	63 (56.2%)	74 (39.6%)	281 (48.7%)
	Meisje	9 (27.3%)	125 (51.0%)	49 (43.8%)	113 (60.4%)	296 (51.3%)
Leeftijd (N=577)	10 jaar	0 (0%)		19 (17.0%)		19 (3.3%)
	11 jaar	17 (51.5%)	1 (0.4%)	59 (52.7%)	9 (4.8%)	86 (14.9%)
	12 jaar	16 (48.5%)	128 (52.2%)	34 (30.4%)	37 (19.8%)	215 (37.3%)
	13 jaar		102 (41.6%)		70 (37.4%)	172 (29.8%)
	14 jaar		14 (5.7%)		53 (28.3%)	67 (11.6%)
	15 jaar				18 (9.6%)	18 (3.1%)
Groep/Klas (N=577)	Groep 7	5 (13.9%)		38 (32.2%)		43 (7.5%)
	Groep 8	31 (86.1)		80 (67.8%)		111 (19.2%)
	Klas 1		232 (95.9%)		58 (32%)	290 (50.3%)
	Klas 2		10 (4.1 %)		123 (68%)	133 (23.1%)

Tabel 2 Demografische gegevens ouders: geslacht, leeftijd een aantal kinderen , per gemeente Enschede en Rijssen (N =142).

		Enschede	Rijssen	Totaal
Geslacht (N=142)	Man	13 (30.2 %)	33 (33.3%)	46 (32.4%)
	Vrouw	30 (69.8%)	66 (66.7%)	96 (69.6%)
Leeftijd (N=142)	30-40 jaar	11 (25.6%)	30 (30.3%)	41 (28.9%)
	40-50 jaar	28 (65.1 %)	59 (59.6%)	87 (61.3%)
	50-60 jaar	3 (7.0%)	10 (10.1%)	13 (9.2%)
	>60 jaar	1 (2.3%)	0 (0%)	1 (0.7%)
Aantal kinderen (N=141)	1	4 (9.3%)	4 (4.0%)	8 (5.6%)
	2	22 (51.2%)	20 (20.2%)	42 (29.6%)
	3	11 (25.6%)	30 (30.3%)	41 (28.9%)
	4	4 (9.3%)	19 (19.2%)	23 (16.2%)
	5 of meer	2 (4.7%)	25 (25.3%)	27 (19.0%)

3.4 Operationalisatie

De vragenlijsten voor de jongeren en ouders verschilden in de vragen over de psychologische componenten en tevens in de vragen over de bekendheid met de vuurwerkcampagne. Dit omdat de campagne van de ouders verschilt met die van de jongeren. De vragen over kennis en het uitgevoerde gedrag rond de jaarwisseling 2009-2010 van jongeren en ouders zijn gelijk aan elkaar. De vragenlijst voor de jongeren bestond uit 59 vragen (de complete vragenlijst voor de jongeren is opgenomen in bijlage I). De vragenlijst voor de ouders bestond uit 49 vragen (de complete vragenlijst voor de ouders is opgenomen in bijlage II).

De items werden gescoord met behulp van een 5-punts Likert-schaal, uitgezonderd van de kennisvragen en de vragen over het uitgevoerde gedrag rond de jaarwisseling 2009-2010. De Likert-schaal was gerangschikt van 1 = Helemaal mee oneens tot en met 5 = Helemaal mee eens. De kennisvragen bestonden ieder uit verschillende antwoorden waar het goede antwoord tussen stond. Er waren 4 antwoordkeuzes mogelijk, tenzij er ‘ja’, ‘nee’ of ‘ik weet het niet’ kon worden geantwoord. De items over het uitgevoerde gedrag rond de jaarwisseling 2009-2010 konden worden beantwoord door te kiezen uit 4 verschillende antwoord mogelijkheden of door ‘ja’ of ‘nee’ te antwoorden.

Er is tevens een onderscheid gemaakt in de subjectieve norm bij de jongeren en bij de ouders. Bij de jongeren is er een onderscheid gemaakt in de subjectieve norm van vrienden en die van de ouders. De ouders hadden alleen vragen over de subjectieve norm van hun omgeving, zoals andere ouders.

3.4.1 Vragenlijst jongeren

De *Bekendheid en beoordeling van de vuurwerkcampagne* bestond uit 15 vragen. Per onderdeel van de vuurwerkcampagne werd gevraagd of de jongeren het onderdeel van de vuurwerkcampagne kenden en wat ze ervan vonden.

Om *Attitude* te beoordelen bij de jongeren zijn er 5 vragen geformuleerd in de vragenlijst. Er werd gevraagd naar de mening en houding ten aanzien van het afsteken van vuurwerk. Een

voorbeeldvraag is: 'Vuurwerk vind ik stom'. De interne consistentie van attitude is goed, namelijk een alpha van 0.71. Deze alpha werd bereikt door 3 items te verwijderen.

De *Subjectieve norm van vrienden* werd beoordeeld door vragen te stellen over de druk en het belang van vrienden betreft vuurwerk en vuurwerk afsteken. Een voorbeeld vraag is: 'Ik steek vuurwerk af omdat mijn vrienden dat ook doen'. De interne consistentie is na het verwijderen van 2 items 0.57.

De *Subjectieve norm van ouders* werd beoordeeld door 6 vragen te stellen over de druk van de ouders en hoe belangrijk de jongeren hun ouders en hun mening vinden. Er werden 3 items verwijderd waardoor de alpha 0.68 werd, hetgeen acceptabel is. Een voorbeeldvraag is: 'Ik vind het belangrijk wat mijn ouders vinden over vuurwerk'.

Om de *Waargenomen gedragscontrole* te beoordelen werden er 3 vragen gesteld over de controle over het eigen gedrag met betrekking vuurwerk. Een voorbeeldvraag is: 'Geen overlast veroorzaken met vuurwerk vind ik moeilijk'. De interne consistentie van waargenomen gedragscontrole is acceptabel, wat blijkt uit een alpha van 0.69

Om *Risicoperceptie* te beoordelen werden er 5 vragen gesteld over de angst en gevaren die gezien worden over vuurwerk. Een voorbeeldvraag is: 'De verwondingen die ik van vuurwerk kan krijgen maken mij bang'. Er werd 1 item verwijderd, waardoor er een goede alpha van 0.77 werd bereikt.

3.4.2 Vragenlijst ouders

De vragenlijst van de ouders is in Bijlage II weergegeven. De *Bekendheid en beoordeling* van de vuurwerkcampagne werden achterhaald met behulp van 11 vragen. Per onderdeel van de vuurwerkcampagne werd gevraagd of de ouders het onderdeel kenden en wat ze hiervan vonden.

Om *Attitude* te beoordelen werden er 4 vragen gesteld over de mening en houding ten aanzien van vuurwerk en het afsteken van vuurwerk. Een voorbeeldvraag is: 'Ik vind het belangrijk dat mijn kind veilig vuurwerk afsteekt'. De interne consistentie van attitude is zeer goed, wat blijkt uit een alpha van 0.93. De *Subjectieve norm* werd beoordeeld met behulp van 4 vragen over de sociale druk van anderen. Een voorbeeldvraag is: 'Andere ouders laten hun kind zonder toezicht vuurwerk afsteken'. De interne consistentie van subjectieve norm is goed, er werd 1 item verwijderd, waardoor er een alpha werd behaald van 0.71. De *Waargenomen gedragscontrole* werd achterhaald met behulp van 3 vragen over de controle van de ouders over het vuurwerkgedrag van hun kind. Een voorbeeldvraag is: 'Ik heb weinig invloed op het gedrag van mijn kind'. De alpha van waargenomen gedragscontrole is laag, namelijk 0.21. Dit betekent dat bij de interpretatie van de resultaten voor dit component met deze lage interne consistentie rekening moet worden gehouden.

Om *Risicoperceptie* te beoordelen werden er 5 vragen gesteld over de angst en gevaren die gezien worden over vuurwerk. Een voorbeeldvraag is: 'De kans dat mijn kind gewond raakt door vuurwerk is groot'. De interne consistentie van risicoperceptie is goed, wat blijkt uit een alpha van 0.79. De *Kennis* van de jongeren en ouders werd gemeten met behulp van 6 vragen. Er werd in gegaan

op de wetten en regels met betrekking tot vuurwerk. De antwoorden bestonden uit keuzen met het goede antwoord en de overige antwoorden waren fout. Een voorbeeldvraag is: 'Vuurwerk mag ik afsteken vanaf...(datum en tijd)'.

Het *gedrag* van de jongeren en ouders is getest met behulp van 10 vragen. Er werden hierbij vragen gesteld of er vuurwerk is afgestoken, wanneer de persoon vuurwerk heeft afgestoken, met wie en op welke manier en ook of vuurwerk veilig of onveilig is afgestoken.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de resultaten van dit onderzoek. Dit gebeurt aan de hand van de vier verschillende deelvragen die voor dit onderzoek zijn opgesteld.

4.1 Bereik/beoordeling/kennis vuurwerkcampagne

Er wordt nu ingegaan op de eerste deelvraag. Er wordt gekeken naar het bereik van de vuurwerkcampagne, de beoordeling van de verschillende onderdelen van de vuurwerkcampagne en de kennis van jongeren en ouders over vuurwerk.

4.1.2 Bereik vuurwerkcampagne

In tabel 3 is het bereik te zien van de vuurwerkcampagne bij jongeren en ouders. De campagne bestaat uit meerdere onderdelen, deze zijn in de tabel weergegeven. Er is een verschil te zien tussen de gemeente Enschede en Rijssen. In Enschede is een meer intensievere vuurwerkcampagne gevoerd dan in Rijssen. Dit resultaat is vooral bij de jongeren te zien. Het bereik van de vuurwerkcampagne in het basisonderwijs is in Enschede significant hoger dan in Rijssen ($F = 9.68$, $p < 0.01$). Het bereik van de vuurwerkcampagne in het voortgezet onderwijs is ook significant hoger in Enschede dan in Rijssen ($F = 23.21$, $p < 0.01$). Bij de ouders zijn er geen significante verschillen te zien in het bereik ($F = 0.79$, $p = 0.56$). Het bereik van de vuurwerkcampagne ligt bij de ouders in beide gemeentes niet hoog. Opvallend is dat het bereik van internet in beide gemeentes onder de jongeren en ouders niet hoog is terwijl internet een veelgebruikt medium is en veel jongeren en ouders kan bereiken.

Tabel 3 Bereik verschillende onderdelen vuurwerkcampagne jongeren basisonderwijs en voortgezet onderwijs (N = 577) en ouders (N = 142) in de gemeentes Enschede en Rijssen.

	Enschede		Rijssen		Enschede	Rijssen
	B.O.	V.O.	B.O.	V.O.	Ouders	Ouders
Voorlichting vuurwerk	97 %	70 %	40 %	28 %	--	--
Posters	78 %	52 %	60 %	39 %	23 %	28 %
Internet	9 %	9 %	6 %	3 %	5 %	1 %
Film	90 %	70 %	40 %	24 %	--	--
Boomerang Kaarten	--	70 %	--	24 %	--	--
Vuurwerk Boekje	97 %	--	41 %	--	--	--
Vetverkeerderkrant	16 %	--	6 %	--	--	--
Brief gemeente	--	--	--	--	8 %	6 %
Brief school	--	--	--	--	16 %	19 %
Teksten schoolkrant	--	--	--	--	11 %	6 %

4.1.2 Beoordeling vuurwerkcampagne

In dit onderzoek is tevens de beoordeling van de jongeren en ouders over de vuurwerkcampagne gemeten. De beoordeling van de vuurwerkcampagne van de jongeren is in tabel 4 weergegeven, de beoordeling van de ouders in tabel 5. Over het algemeen is de beoordeling vrij hoog. Dit betekent dat de jongeren en ouders over het algemeen tevreden en positief zijn over de verschillende onderdelen van de vuurwerkcampagne. Bij het internet zijn wat lagere beoordelingen te zien, maar er zijn ook minder respondenten die de internetsite hebben bekeken.

In de gemeente Enschede en Rijssen is ook gebruik gemaakt van leeftijdsgenoten die de vuurwerkvoorlichting gaven en niet door politie of medewerkers van Halt. De beoordeling van deze voorlichting is, zoals in tabel 6 te zien, ook positief. De beoordeling is niet beter dan de voorlichting door andere personen (zoals politie of Halt medewerkers) gegeven. Als er wordt gekeken naar de ouders in Enschede en Rijssen zijn er geen significante verschillen te zien in de beoordeling over de vuurwerkcampagne. Ook in het basisonderwijs zijn er geen significant verschillen te zien tussen de twee gemeentes en de beoordeling over de vuurwerkcampagne. Voor het voortgezet onderwijs geldt dat er wel significante verschillen zijn gevonden in de beoordeling. Jongeren op het voortgezet onderwijs in Enschede zijn significant positiever over de voorlichting over vuurwerk, de poster, internetsite van Halt en de boomerangkaarten die op school verspreid worden.

Tabel 4 Beoordeling verschillende onderdelen vuurwerkcampagne jongeren, basisonderwijs en voortgezet onderwijs (N = 577), gemiddelde per gemeente Enschede en Rijssen.

Onderdeel campagne	B.O. Enschede		V.O. Enschede		B.O. Rijssen		V.O. Rijssen		Totaal	
	M (N)	SD	M (N)	SD	M (N)	SD	M (N)	SD	M (N)	SD
Voorlichting vuurwerk	4.55 (31)	.68	4.25 (163)	.96	4.40 (45)	.84	3.92 (49)	1.04*	4.25 (288)	.94
Posters	4.24 (25)	.78	3.95 (121)	1.14	4.00 (67)	.84	3.26 (73)	1.17**	3.81 (286)	1.10
Internet	3.75 (4)	1.89	3.92 (25)	1.26	4.29 (7)	.95	2.89 (9)	1.27*	3.76 (45)	1.32
Film 1	4.24 (29)	1.19	---	---	4.42 (45)	.81	---	---	4.35 (74)	.97
Film 2	---	---	4.10 (162)	1.00	---	---	3.83 (42)	1.17	4.04 (204)	1.04
Boomerang Kaarten	---	---	3.77 (31)	.99	---	---	2.50 (10)	1.27**	3.46 (41)	1.19
Vuurwerk Boekje	4.39 (31)	.80	---	---	4.02 (46)	1.18	---	---	4.17 (77)	1.06
Vetverkeerd krant	4.00 (5)	1.00	---	---	3.83 (6)	.75	---	---	3.91 (11)	.83
Voorlichting leeftijdsgenoot	4.52 (29)	.69	2.00(2)	1.41	---	---	3.50 (2)	2.12	4.35 (33)	1.02

* = sign. 0.05, ** = sign. 0.01, 1 = Heel erg slecht t/m 5 = Heel erg goed

Tabel 5 Beoordeling verschillende onderdelen vuurwerkcampagne ouders (N = 142), gemiddelde per gemeente Enschede en Rijssen.

Onderdeel campagne	Enschede		Rijssen		Totaal	
	M (N)	SD	M (N)	SD	M (N)	SD
Brief	3.86 (7)	1.34	4.25 (20)	.64	4.15 (27)	.86
Posters	3.70 (10)	1.25	4.11 (28)	.74	4.00 (38)	.90
Internet	2.50 (2)	2.12	4.00 (1)	---	3.00 (3)	1.73
Teksten schoolkrant	3.50 (6)	1.98	3.83 (6)	.75	3.67 (12)	1.44

1 = Heel erg slecht t/m 5 = Heel erg goed

4.1.3 Kennis vuurwerk

De kennis over veilig vuurwerkgedrag is in de verschillende gemeentes en onderwijsvormen gemeten met behulp van 6 items. De resultaten van de jongeren en ouders zijn in tabel 6 weergegeven.

Er is verschil te zien tussen de gemeente Enschede en Rijssen wat betreft de gemiddelde kennis over vuurwerk. In de gemeente Enschede scoren de jongeren significant beter op kennis over vuurwerk ($F=15.27$, $p<0.01$). Tevens hebben de jongeren in het basisonderwijs een betere gemiddelde kennis over vuurwerk dan de jongeren in het voortgezet onderwijs, dit geldt voor beide gemeentes.

De kennis van de ouders is gemeten met behulp van dezelfde 6 items. In de tabel is te zien dat de ouders over het algemeen een goede kennis hebben. Er zijn geen significante verschillen te zien tussen de ouders in Enschede en de ouders in Rijssen. Wel is te zien dat de ouders ($M = 0.82$) een betere kennis hebben over vuurwerk dan de jongeren ($M = 0.74$).

In het basisonderwijs zijn er geen significante verschillen te zien tussen specifieke kennisitems. In het voortgezet onderwijs verschillen de jongeren in Enschede significant van de jongeren in Rijssen in de kennisitems 4, 5 en 6. De jongeren in Enschede scoorden significant beter op deze items, meer jongeren hadden in Enschede deze vragen goed. Als alle jongeren worden bekeken zijn er significante verschillen gevonden in de items 3, 4 en 5. Tussen de ouders in Enschede en Rijssen zijn er geen significante verschillen gevonden in de verschillende kennisitems.

Tabel 6 Kennis vuurwerk jongeren ($N = 577$) en ouders ($N = 142$), percentage goed antwoord per item, gemeente Enschede en Rijssen en Basisonderwijs/Voortgezet onderwijs.

Kennisitems		B.O.	V.O.	B.O.	V.O.	Ouders	Ouders
		Enschede N = 32	Enschede N = 216	Rijssen N = 112	Rijssen N = 168	Enschede N = 43	Rijssen N = 99
1. Ik steek vuurwerk het veiligste af met:	Goed	96.9 %	85.6 %	90.2 %	79.8 %	88.4%	86.9%
2. Ik mag vuurwerk afsteken vanaf: (datum en tijd)	Goed	93.8 %	87.5 %	87.5 %	83.9 %	88.4 %	88.9%
3. Vuurwerk mag je zonder ouders kopen vanaf: (leeftijd)	Goed	78.1 %	72.2 %	60.7 %	65.5 %*	60.5%	56.6%
4. Vuurwerk kan ik lang bewaren	Goed	43.8 %	40.3 %	25.9%	27.4%**	62.8%	57.6 %
5. Illegaal vuurwerk is gevaarlijker dan legaal vuurwerk	Goed	43.8%	88.9%	80.4%	81.5%*	81.4 %	78.8%
6. Vuurwerk mag ik kopen vanaf: (datum)	Goed	93.8%	86.6%	78.6%	69.0%**	86.0%	74.7%
Gemiddelde kennis		0.81	0.77	0.71	0.67	0.84	0.80

Gemiddelde Kennis: 0=fout antwoord, 1=goed antwoord.

B.O: 0.81 en 0.71 verschillen significant van elkaar ($p < 0.01$) V.O: 0.77 en 0.67 verschillen significant van elkaar ($p < 0.01$).

Ouders 0.84 en 0.80 verschilt niet significant.

4.2 Invloed van een intensieve vuurwerkcampagne en invloed van geslacht op psychologische componenten

Om de invloed van de vuurwerkcampagne te bekijken wordt er gekeken naar de verschillen tussen de verschillende psychologische componenten van jongeren en ouders die zijn blootgesteld aan een intensieve en een minder intensieve vuurwerkcampagne. Tevens wordt gekeken naar de verschillen tussen jongens en meisjes en vaders en moeders betreft de componenten van het vuurwerkgedrag.

4.5.1 Intensieve campagne Jongeren

In tabel 7 worden de verschillen weergegeven tussen een intensieve vuurwerkcampagne (gemeente Enschede) en een minder intensieve vuurwerkcampagne (Rijssen) bekeken vanuit de verschillende componenten. Met betrekking tot de jongeren is te zien dat er een significant verschil is tussen een intensieve en minder intensieve campagne en het component kennis. Jongeren in die deelnamen aan een intensieve vuurwerkcampagne hebben een significante hogere kennis dan jongeren die hebben deelgenomen aan een minder intensieve vuurwerkcampagne. Bij de andere componenten zijn geen significante verschillen te zien.

4.5.2 Invloed geslacht jongeren

In tabel 7 zijn ook de componenten weergegeven en de gemiddelden van jongens en meisjes. Tevens is berekend of deze gemiddelden significant van elkaar verschillen. In de onderstaande tabel is te zien dat er significante verschillen zijn tussen de verschillende componenten en jongens en meisjes.

Zo is te zien dat de subjectieve norm voor jongens significant hoger is dan voor meisjes. Jongens ervaren dus meer sociale druk van hun vrienden dan dat meisjes dit ervaren met betrekking tot vuurwerk. De waargenomen gedragscontrole ten aanzien van vuurwerk is voor jongens significant hoger. Jongens hebben dus meer het gevoel controle te hebben over het gedrag ten aanzien van vuurwerk dan dat meisjes dat ervaren. Meisjes hebben een hogere risicoperceptie dan jongens over vuurwerk. Meisjes zien meer gevaren. Er is tevens een significant verschil te zien tussen de kennis over vuurwerk. Meisjes hebben een betere kennis over vuurwerk dan jongens.

Tabel 7 Verschil psychologische componenten jongeren: gemiddelde per gemeente en geslacht (N = 577).

Componenten	Enschede			Rijssen			Jongens		Meisjes			
	M	(N)	SD	M	(N)	SD	M	(N)	SD	SD		
1. Attitude	4.27	(251)	0.67	4.26	(281)	0.68	4.18	(266)	0.68	4.29	(266)	0.67
2. Subjectieve norm vrienden	1.87	(249)	0.92	1.86	(278)	0.88	2.14	(263)	0.99	1.58	(264)	0.68**
3. Subjectieve norm ouders	3.06	(238)	1.08	3.15	(271)	1.05	3.05	(250)	1.11	3.16	(259)	1.01
4. Waargenomen gedragscontrole	1.80	(239)	1.01	1.75	(272)	0.90	2.05	(252)	1.08	1.51	(259)	0.71**
5. Risicoperceptie	2.09	(238)	0.97	2.10	(269)	0.87	1.83	(252)	0.81	2.35	(255)	0.95**
6. Kennis	0.52	(248)	0.14	0.48	(279)	0.14**	0.48	(265)	0.15	0.52	(262)	0.13**

* = sign. 0.05, ** = sign. 0.01

Componenten 1 t/m 5: 1=Helemaal mee oneens t/m 5=Helemaal mee eens

Kennis: 0=fout antwoord, 1=goed antwoord

4.5.4 Intensieve campagne Ouders

In tabel 8 worden de verschillen weergegeven tussen een intensieve vuurwerkcampagne (gemeente Enschede) en een minder intensieve vuurwerkcampagne (Rijssen) bekeken vanuit de verschillende psychologische componenten. Wat betreft de ouders is er een significant verschil te zien in het component attitude. De ouders in een minder intensieve vuurwerkcampagne (Rijssen) scoren significant hoger op attitude. Dit betekent dat de ouders in Rijssen er meer belang aan hechten dat hun kind(eren) veilig omgaan met vuurwerk, zich aan de wetten en regels houden en geen overlast veroorzaken.

4.5.4 Invloed geslacht Ouders

Er is ook gekeken naar de verschillen tussen de vaders en de moeders en de componenten. Er is gekeken naar de gemiddeldes en de significante verschillen tussen de componenten. In tabel 8 zijn de verschillende waarden te zien.

In de tabel is te zien dat de ouders significant verschillen in de attitude. De moeders scoren hoger op attitude dan de vaders. De moeders vinden het belangrijker dan de vaders dat hun kind veilig met vuurwerk omgaat en zich aan de regels houdt. Tevens is er een verschil te zien in de waargenomen gedragscontrole, de moeders scoren hier hoger op. De moeders hebben dus het gevoel meer controle over het vuurwerkgedrag van hun kinderen te hebben dan de vaders. In de tabel is ook te zien dat moeders significant hoger scoren op risicoperceptie. De risicoperceptie van de moeders is ook hoger in vergelijking met de jongeren. De moeders ervaren dus een hogere risicoperceptie met betrekking tot vuurwerk dan de jongeren en vaders.

Tabel 8 Verschil psychologische componenten ouders:gemiddelde per gemeente en geslacht (N = 142).

Componenten	Enschede			Rijssen			Man			Vrouw		
	M	(N)	SD	M	(N)	SD	M	(N)	SD	M	(N)	SD
1. Attitude	4.63	(39)	0.99	4.88	(92)	0.41*	4.58	(40)	1.01	4.91	(91)	0.35**
2. Subjectieve norm	3.02	(39)	0.92	3.19	(91)	0.98	3.06	(40)	1.03	3.18	(90)	0.94
4. Waargenomen gedragscontrole	3.08	(40)	0.99	3.32	(90)	0.99	2.95	(39)	0.97	3.37	(91)	0.99*
5. Risicoperceptie	3.59	(38)	0.95	3.90	(88)	0.74	3.38	(38)	0.87	3.99	(88)	0.72 **
6. Kennis	0.84	(40)	0.22	0.80	(91)	0.18	0.77	(40)	0.23	0.83	(91)	0.17

* = sign. 0.05 ** = sign. 0.01

Componenten 1 t/m 5: 1=Helemaal mee oneens t/m 5=Helemaal mee eens

Kennis: 0=fout antwoord, 1=goed antwoord

4.3 Invloed psychologische componenten op het vuurwerkgedrag van jongeren

Het is ook van belang om te weten welke verschillende psychologische componenten van invloed zijn op het gedrag van jongeren ten aanzien van het afsteken van vuurwerk. De analyses hierover staan hieronder beschreven.

4.3.1 vuurwerk afsteken

Om te bepalen of er een samenhang is tussen de componenten van TPB, de risicoperceptie, kennis, gemeente waarin de jongeren wonen en het geslacht, met het gedrag ten aanzien van vuurwerk, is er gekeken naar de correlaties. Tevens is gekeken naar de relaties van de componenten onderling. Hierbij werd gebruik gemaakt van de Pearson's correlatiecoëfficiënt.

Uit tabel 9 blijkt dat alleen waargenomen gedragscontrole géén significant verband heeft met het afsteken van vuurwerk. Attitude en risicoperceptie zijn de sterkste voorspellers voor het gedrag. Het merendeel van de correlaties zijn wel significant, maar hebben een zwak tot matig verband. Een uitzondering is het verband tussen Subjectieve norm vrienden en Waargenomen gedragscontrole, dit verband is beduidend sterker. Deze beide componenten hebben een positief verband, wat inhoudt dat hoe meer sociale druk van de vrienden wordt ervaren, hoe meer de jongeren het gevoel hebben controle over hun eigen vuurwerkgedrag te hebben. Als er wordt gekeken naar het component geslacht, dus het onderscheid in jongens en meisjes, is te zien dat het geslacht vooral invloed heeft op de subjectieve norm van vrienden, waargenomen gedragscontrole en risicoperceptie. Ook attitude, subjectieve norm ouders en kennis hebben een significant verband.

Tabel 9 Pearson's Correlatie, psychologische componenten jongeren en gedrag: vuurwerk afgestoken jaarwisseling 2009-2010 (N=577).

Componenten	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Gedrag
1. Attitude	-0.30**	0.26**	-0.30**	-0.02	0.27**	-0.05	0.08	0.20**
2. Subjectieve norm vrienden	-----	-0.32	0.45**	-0.04	-0.23**	-0.01	-0.31**	-0.11*
3. Subjectieve norm ouders		-----	-0.06	0.28**	0.14**	0.04	0.05	0.12**
4. Waargenomen gedragscontrole			-----	0.08	-0.17**	-0.03	-0.29**	-0.08
5. Risicoperceptie				-----	0.11*	0.01	0.28**	0.27**
6. Kennis					-----	-0.17**	0.13**	0.12**
7. Gemeente						-----	0.06	-0.12**
8. Geslacht							-----	-0.17**

* = sign. 0.05, ** = sign. 0.01

4.3.2 Invloed componenten vuurwerk afsteken

Tevens is met een regressieanalyse gekeken welke componenten invloed hebben op het wel of niet afsteken van vuurwerk. Het model dat in dit onderzoek is gebruikt, namelijk de TPB wordt hierbij gemeten. De waarden van de regressieanalyse zijn in tabel 10 weergegeven. Er is gebruik gemaakt van meerdere modellen tijdens de regressieanalyse. Hier is voor gekozen om het voorspellend vermogen van de modellen te verbeteren, dit door elke keer componenten toe te voegen. In model 1 worden de componenten van de Theory of Planned Behaviour meegenomen, aan model 2 zijn de componenten risicoperceptie en kennis toegevoegd. Als wordt gekeken naar model 3 zijn hiernaast ook nog de componenten gemeente, geslacht en leeftijd toegevoegd. Model 4 wordt in paragraaf 4.3.3 besproken, de afhankelijke variabele wijkt namelijk af van model 1, 2 en model 3.

Uit de regressie analyse blijkt dat alleen de gemeente waarin de jongeren wonen (dus een intensieve of minder intensieve campagne) en het geslacht geen significant verband hebben met het afsteken van vuurwerk. De attitude ten aanzien van vuurwerk, subjectieve norm van de ouders en vrienden, waargenomen gedragscontrole, risicoperceptie en kennis hebben dus allen invloed op het afsteken van vuurwerk. In vergelijking met het correlatieve onderzoek wordt er betoet de subjectieve norm een verschil gezien. In het correlatieve onderzoek heeft de subjectieve norm een significant verband met het gedrag. Dit is niet terug te zien in de regressieanalyse.

De attitude ten aanzien van vuurwerk zorgt voor het grootste effect. Als er wordt gekeken naar de toegevoegde componenten risicoperceptie en kennis, zijn beide significante voorspellers van het gedrag. Tevens is in deze analyse de gemeente waarin de jongeren wonen toegevoegd. Dit om te kijken of wonende in de gemeente Enschede of Rijssen en dus een intensieve of minder intensieve vuurwerkcampagne invloed heeft op het afsteken van vuurwerk. In de tabel is af te lezen dat dit geen invloed heeft op het afsteken van vuurwerk. Het geslacht heeft in deze analyse ook geen invloed op het wel of niet afsteken van vuurwerk. Daarentegen speelt de leeftijd van de jongeren wel een rol. Uit de regressieanalyse blijkt, dat hoe lager de leeftijd van de jongeren, hoe minder vuurwerk ze afsteken. De TPB componenten alleen zorgen voor 10,4 % van de variantie. Als hierbij de componenten risicoperceptie en kennis worden toegevoegd, neemt de verklaarde variantie toe tot 17.6 %. Het voorspellen van het gedrag van de jongeren is dus verbeterd door kennis en risicoperceptie toe te voegen aan de TPB. Als de gemeente waarin de jongeren wonen, het geslacht en de leeftijd worden toegevoegd, verandert de variantie naar 20.3%.

Tabel 10 Regressieanalyse jongeren, afhankelijke variabele: vuurwerk afgestoken 2009-2010 (model 1, 2 en 3) en onveilig vuurwerk afgestoken 2009-2010 (model 4), (N = 577).

Componenten	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	β	t	β	t	β	t	β	t
1. Attitude	0.32	6.72**	0.27	5.71**	0.27	-5.63**	-0.17	-2.85**
2. Subjectieve norm vrienden	0.16	3.36**	0.15	3.04**	0.13	2.65**	0.04	N.S.
3. Subjectieve norm ouders	0.20	-4.46**	-0.13	-2.94**	-0.13	-2.90**	-0.16	-2.86**
4. Waargenomen gedragscontrole	0.09	N.S.	0.13	2.62**	0.10	2.14*	0.19	3.39**
5. Risicoperceptie			-0.25	-5.68**	-0.22	-4.84**	-0.06	N.S.
6. Kennis			0.12	2.66**	0.11	2.42*	-0.16	-3.05**
7. Gemeente 1 = Enschede 2 = Rijssen					-0.07	N.S.	-0.22	-4.48**
8. Geslacht					-0.08	N.S.	-0.04	N.S.
9. Leeftijd					-0.16	-3.78**	0.23	4.66**
R²		0.104		0.176		0.203		0.309

* = sign. 0.05, ** = sign. 0.01

Model 1: Componenten TPB, afhankelijke variabele = wel vuurwerk afsteken.

Model 2: Componenten TPB en toegevoegde psychologische componenten risicoperceptie en kennis, afhankelijke variabele = wel vuurwerk afsteken.

Model 3: Componenten TPB en toegevoegde psychologische componenten risicoperceptie, kennis en gemeente, geslacht en leeftijd, afhankelijke variabele = wel vuurwerk afsteken.

Model 4: Componenten TPB en toegevoegde psychologische componenten risicoperceptie en kennis, en gemeente en geslacht, afhankelijke variabele = onveilig vuurwerk afsteken.

4.3.3 Onveilig vuurwerk afsteken

Aangezien er een groot verschil is tussen vuurwerk afsteken en of dit veilig of onveilig gebeurt, is er in dit onderzoek ook gekeken naar welke psychologische componenten invloed hebben op het onveilig afsteken van vuurwerk. Door het onveilig afsteken van vuurwerk ontstaan ongelukken en wordt overlast veroorzaakt. Onder onveilig vuurwerk afsteken wordt bijvoorbeeld verstaan illegaal vuurwerk afsteken, eerder vuurwerk kopen dan is toegestaan of het niet rekening houden met anderen.

Onveilig vuurwerk afsteken is gemeten met items in termen van gedrag. Dit houdt in dat er in de vragenlijstitems zijn verwerkt waarin wordt gevraagd welk gedrag de jongeren en ouders rond de jaarwisseling van 2009-2010 hebben uitgevoerd.

Als er wordt gekeken naar de waarden van de regressieanalyse in tabel 10 is te zien dat er verschillende componenten invloed hebben op het onveilig afsteken van vuurwerk. De componenten attitude, subjectieve norm van de ouders, waargenomen gedragscontrole, kennis en de gemeente waarin de jongeren wonen, dus een intensieve of minder intensieve vuurwerkcampagne, zijn van

invloed op het onveilig afsteken van vuurwerk. Door de attitude ten aanzien van vuurwerk, weinig sociale druk van de ouders, een grote waargenomen gedragscontrole, weinig kennis over vuurwerk en de gemeente waarin de jongeren wonen, wordt er in Enschede meer onveilig vuurwerk afgestoken, ondanks een intensieve vuurwerkcampagne. Subjectieve norm vrienden, risicoperceptie en geslacht van de jongeren hebben geen significant invloed op het onveilig afsteken van vuurwerk. De leeftijd van de jongeren speelt bij het onveilig vuurwerk afsteken een rol. Hoe ouder de jongeren zijn, hoe meer onveilig vuurwerk ze afsteken.

4.4 Invloed psychologische componenten op het vuurwerkgedrag van ouders

Om te kijken welke psychologische componenten van gedrag van invloed zijn op het gedrag van ouders ten aanzien van het afsteken van vuurwerk wordt er gebruik gemaakt van correlatie analyses en regressieanalyse.

4.4.1 verbanden componenten

Uit tabel 11 blijkt dat risicoperceptie, gemeente waarin de ouders wonen en geslacht van de ouders een verband hebben met het wel/geen afsteken van vuurwerk bij de ouders. Attitude heeft met alle componenten een verband, uitgezonderd het gedrag. Attitude heeft een sterk verband met risicoperceptie en de kennis over vuurwerk. Kennis heeft naast een verband met attitude, ook een sterk verband met waargenomen gedragscontrole en risicoperceptie. De component subjectieve norm hangt met geen enkel van de andere componenten significant samen. De waargenomen gedragscontrole over hun kinderen en de risicoperceptie hebben ook een sterk verband onderling. Als er wordt gekeken naar de gemeente waarin de ouders wonen, is te zien dat deze alleen een significant verband heeft met attitude. Het geslacht van de ouders heeft een sterk verband met de attitude ten aanzien van vuurwerk en de risicoperceptie. Ook heeft het geslacht een significant verband met de waargenomen gedragscontrole.

Tabel 11 Pearson's correlatie psychologische componenten ouders, gedrag: vuurwerk afgestoken 2009-2010 (N=142).

Componenten	2.	3.	4.	5.	6.	7.	Gedrag
1. Attitude	-0.21*	0.34**	0.48**	0.49**	0.18*	0.24**	-0.15
2. Subjectieve norm	-----	-0.09	-0.07	-0.07	0.08	0.06	0.03
3. Waargenomen gedragscontrole		-----	0.45**	0.24**	0.11	0.19*	-0.09
4. Risicoperceptie			-----	0.34**	0.17	0.35**	-0.25**
5. Kennis				-----	-0.08	0.15	0.10
6. Gemeente					-----	0.03	-0.20*
7. Geslacht						-----	-0.23**

* = sign. 0.05, ** = sign. 0.01

4.4.2 Invloed componenten gedrag

Met behulp van een regressieanalyse is gekeken naar welke componenten invloed hebben op het wel of niet afsteken van vuurwerk bij de ouders. De waarden van de regressieanalyse zijn in tabel 12 weergegeven. Er is gebruik gemaakt van meerdere modellen tijdens de regressieanalyse. Hier is voor gekozen om het voorspellend vermogen van de modellen te verbeteren, dit door elke keer componenten toe te voegen. In model 1 worden de componenten van de Theory of Planned Behaviour meegenomen. Aan model 2 zijn de componenten risicoperceptie en kennis toegevoegd. Als wordt gekeken naar model 3 zijn hiernaast ook nog de componenten gemeente, geslacht en leeftijd toegevoegd. Model 4 wordt in paragraaf 4.4.3 besproken, de afhankelijke variabele wijkt namelijk af van model 1, 2 en model 3.

Uit de regressieanalyse van de ouders blijkt dat alleen risicoperceptie en kennis van invloed zijn op het wel of niet afsteken van vuurwerk. In de correlatieanalyse blijkt dat alleen risicoperceptie een verband had met het gedrag. Dit komt niet overeen met de regressieanalyse waarin kennis ook een rol speelt bij het wel of niet afsteken van vuurwerk. Uit deze regressie analyse blijkt ook dat alle componenten van de TPB geen invloed hebben op het wel of niet afsteken van vuurwerk. Alleen de toegevoegde componenten risicoperceptie en kennis hebben invloed op het gedrag. In deze analyse is de gemeente waar de ouders wonen en het geslacht van de ouders ook toegevoegd. In de tabel is te zien dat de gemeente waarin de ouders wonen en het geslacht geen significant invloed heeft op het wel of niet afsteken van vuurwerk.

Door de componenten risicoperceptie, kennis, gemeente en geslacht toe te voegen verandert de variantie van 2,5% naar een variantie van 14.4%. Deze componenten zijn dus een goede toevoeging aan de TPB in dit onderzoek.

Tabel 12 Regressieanalyse ouders, afhankelijke variabele: vuurwerk afgestoken 2009-2010 (model 1, 2 en 3) en onveilig vuurwerk afgestoken 2009-2010 (model 4), (N = 142).

Componenten	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	β	t	β	t	β	t	β	t
1. Attitude	-0.12	N.S.	-0.15	N.S.	-0.10	N.S.	-0.42	-4.21**
2. Subjectieve norm	-0.01	N.S.	-0.02	N.S.	-0.02	N.S.	0.03	N.S.
3. Waargenomen gedragscontrole	-0.07	N.S.	0.02	N.S.	0.03	N.S.	0.01	N.S.
4. Risicoperceptie			-0.27	-2.56*	-0.21	N.S.	-0.20	-2.03*
5. Kennis			0.26	2.52*	0.23	2.24*	-0.40	-4.08**
6. Gemeente 1 = Enschede 2 = Rijssen					-0.13	N.S.	-0.01	N.S.
7. Geslacht					-0.16	N.S.	0.07	N.S.
R²		0.025		0.113		0.144		0.682

* = sign. 0.05, ** = sign. 0.01

Model 1: Componenten TPB, afhankelijke variabele = wel vuurwerk afsteken.

Model 2: Componenten TPB en toegevoegde psychologische componenten risicoperceptie en kennis, afhankelijke variabele = wel vuurwerk afsteken.

Model 3: Componenten TPB en toegevoegde psychologische componenten risicoperceptie, kennis en gemeente en geslacht, afhankelijke variabele = wel vuurwerk afsteken.

Model 4: Componenten TPB en toegevoegde psychologische componenten risicoperceptie en kennis, en gemeente en geslacht, afhankelijke variabele = onveilig vuurwerk afsteken.

4.4.3 Onveilig vuurwerk afsteken

In tabel 12 zijn ook de regressie waarden van de ouders ten aanzien van het onveilig afsteken van vuurwerk rond de jaarwisseling 2009-2010 weergegeven.

In de tabel is te zien dat de attitude, risicoperceptie en de kennis over vuurwerk invloed hebben op het onveilig afsteken van vuurwerk. De attitude ten aanzien van vuurwerk, een lage risicoperceptie en weinig kennis draagt bij ouders bij aan het onveilig afsteken van vuurwerk. Subjectieve norm en waargenomen gedragscontrole spelen bij ouders geen enkele rol in het vuurwerkgedrag. Opvallend is dat de verklaarde variantie bij de afhankelijke variabele (R^2 0.682) een stuk hoger is dan de verklaarde variantie bij de afhankelijke variabele wel of niet afsteken van vuurwerk (R^2 0.144). Het onveilig afsteken van vuurwerk lijkt dus met behulp van de TPB en de toegevoegde componenten beter te voorspellen dan het wel of niet afsteken van vuurwerk.

4.5 Verschillen jongeren en ouders

Er zijn ook verschillen te zien in de jongeren en de ouders. Een opvallend verschil is de kennis over vuurwerk. De ouders ($M = 0.82$) hebben een betere kennis dan de jongeren ($M = 0.74$) over de wetten en regels van vuurwerk. Dit geldt voor de ouders in een intensieve vuurwerkcampagne en een minder intensieve vuurwerkcampagne.

Bij ouders en jongeren zijn er significante verschillen gevonden betreft het geslacht en de verschillende componenten. De moeders zien meer risico en gevaren in vuurwerk dan vaders, hebben het gevoel meer controle te hebben over hun kinderen en vinden het belangrijker dat de vaders dat hun kind(eren) zich aan de regels en wetten van vuurwerk houden en geen overlast veroorzaken.

Bij de jongeren is te zien dat de meisjes ook meer risico en gevaren in vuurwerk zien dan de jongens. Ook hebben de meisjes meer kennis over vuurwerk. Jongens hebben een hogere waargenomen gedragscontrole en ervaren meer sociale druk van hun vrienden met betrekking tot vuurwerk dan meisjes.

Als er wordt gekeken naar de jongeren en ouders wat betreft de invloed van de componenten op het wel of niet afsteken van vuurwerk, zijn er verschillen te zien. Bij jongeren hebben de attitude ten aanzien van vuurwerk, subjectieve norm van de ouders en vrienden, waargenomen gedragscontrole, risicoperceptie en kennis invloed op het afsteken van vuurwerk. Bij ouders zijn dit

alleen de toegevoegde componenten risicoperceptie en het geslacht die invloed hebben op het afsteken van vuurwerk.

Er zijn ook verschillen te zien in de componenten van jongeren en ouders betreft het onveilig afsteken van vuurwerk. Bij jongeren speelt de attitude, weinig subjectieve norm van de ouders, grote waargenomen gedragscontrole, weinig kennis over vuurwerk en de gemeente waar ze in wonen een rol. De attitude ten aanzien van vuurwerk, een lage risicoperceptie en weinig kennis draagt bij ouders bij aan het onveilig afsteken van vuurwerk.

5. Discussie

Het doel van dit onderzoek was om te kijken welke psychologische componenten van gedrag een rol spelen bij het afsteken van vuurwerk. Ook werd daarbij bekeken hoe het bereik en de beoordeling van de vuurwerkcampagne is, bij jongeren en hun ouders in Enschede en Rijssen. Evenzeer is geanalyseerd hoeveel kennis jongeren en ouders hebben over het afsteken van vuurwerk. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek kunnen implicaties van het (onveilig) vuurwerkgedrag worden bediscussieerd en kan zo mogelijk de vuurwerkcampagne van Halt worden aangepast om meer resultaat te boeken. Tevens is gekeken naar de verschillen tussen een intensieve en een minder intensieve vuurwerkcampagne om zo te kijken of de vuurwerkcampagne op dit moment effect heeft.

Als er wordt gekeken naar het bereik van de vuurwerkcampagne bij jongeren is te zien dat dit in Enschede significant hoger is dan in Rijssen. Enschede wordt in dit onderzoek meegenomen als intensieve vuurwerkcampagne en Rijssen als minder intensief. Het bereik van de vuurwerkcampagne bij de ouders is een stuk lager dan bij de jongeren. Er is overigens qua bereik van de ouders geen significant verschil te zien tussen Enschede en Rijssen. Opvallend is dat het bereik van de internetsite onder jongeren en ouders vrij laag is, ondanks dat internet de laatste jaren een veel gebruikt medium is en veel jongeren en ouders zou kunnen bereiken. De beoordeling van de vuurwerkcampagne is in beide gemeentes bij de jongeren en ouders positief. Hieruit blijkt dat de jongeren en ouders over het algemeen tevreden zijn over de vuurwerkcampagne.

Doordat kennis een groot onderdeel is van de vuurwerkvoorlichting van Halt, is kennis als component in dit onderzoek ook mee genomen. Uit dit onderzoek is gebleken dat kennis een rol speelt bij het afsteken van vuurwerk en tevens bij het onveilig afsteken van vuurwerk. De kennis van de jongeren in de gemeente Enschede, waar een intensieve vuurwerkcampagne is gehouden, is significant hoger dan de kennis in de gemeente Rijssen waar de vuurwerkcampagne minder intensief was. Dit geldt voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Tussen de ouders in de verschillende gemeentes is er geen significant verschil te zien. Wel is gebleken dat moeders een betere kennis over vuurwerk hebben dan vaders. Er kan dus geconcludeerd worden uit de significant verschillen tussen Enschede en Rijssen, dat de vuurwerkvoorlichting effectief is gebleken wat betreft de kennis over de regels en wetten ten aanzien van vuurwerk.

Om de vuurwerkcampagne te analyseren en vast te stellen welke psychologische componenten van invloed zijn op het gedrag is de Theory of Planned Behaviour (Ajzen 1991) gebruikt in dit onderzoek. Gedragsdeterminanten in dit model zijn ondermeer de attitude, subjectieve norm en waargenomen gedragscontrole. De toegevoegde componenten in dit onderzoek zijn risicoperceptie en kennis.

Als er wordt gekeken naar de verschillen tussen de psychologische componenten van jongeren die zijn blootgesteld aan een intensieve en minder intensieve vuurwerkcampagne, is er alleen een significant verschil te zien in kennis. Jongeren in een intensieve vuurwerkcampagne hebben een betere kennis over vuurwerk dan jongeren in een minder intensieve vuurwerkcampagne. Als er wordt gekeken naar de componenten en het geslacht van de jongeren zijn er verschillen te zien. Jongens ervaren meer subjectieve norm van hun vrienden en hebben meer waargenomen gedragscontrole over vuurwerk. Meisjes hebben meer risicoperceptie en zien dus meer gevaren in van vuurwerk. Ook hebben ze een betere kennis over vuurwerk dan jongens.

De ouders in een intensieve vuurwerkcampagne hebben een positievere attitude ten aanzien het veilig afsteken van vuurwerk van hun kinderen. Dit houdt in dat ze het belangrijker vinden dan ouders in een minder intensieve vuurwerkcampagne dat hun kinderen zich aan de wetten en regels van vuurwerk houden en geen overlast veroorzaken. Dit verschil is ook te zien tussen moeders en vaders. Moeders hebben een positievere attitude dan vaders. Ook hebben moeders meer waargenomen gedragscontrole en dus het gevoel meer controle over het vuurwerkgedrag van hun kinderen te hebben dan dat vaders dat ervaren. Tevens hebben moeders een hogere risicoperceptie dan vaders en de jongeren.

Uit onderzoek van Hargreaves en Davies (1996) is gebleken dat jongens in vergelijking met meisjes een minder hoge risicoperceptie hebben in. De resultaten in dit onderzoek komen hiermee overeen. Er is gebleken dat jongens tussen de 11 en 14 jaar en hun vaders minder risico's zien met betrekking tot vuurwerk en dat hierdoor de kans op onveilig vuurwerk afsteken groter is.

Wat betreft de psychologische componenten die invloed hebben op het vuurwerkgedrag van jongeren zijn de volgende conclusies getrokken. Als er wordt gekeken naar het afsteken van vuurwerk hebben de volgende componenten invloed. De attitude, hoge subjectieve norm van vrienden en een lage subjectieve norm van de ouders. Ook speelt de waargenomen gedragscontrole een rol en weinig risicoperceptie en veel kennis over vuurwerk. Als er wordt gekeken naar het onveilig vuurwerk afsteken van jongeren heeft de attitude ten aanzien van vuurwerk invloed, maar ook weinig sociale druk van de ouders, een grote waargenomen gedragscontrole over het afsteken van vuurwerk, weinig kennis over de wetten en regels van vuurwerk en de gemeente waarin de jongeren wonen. De jongeren uit Enschede steken meer onveilig vuurwerk af, ondanks een intensieve vuurwerkcampagne. Als er wordt gekeken naar de leeftijd van de jongeren is gebleken dat hoe lager de leeftijd, des te minder de jongeren vuurwerk afsteken. Op het moment dat de leeftijd hoger is, steken de jongeren meer onveilig vuurwerk af.

De invloed van de psychologische componenten van ouders op het vuurwerkgedrag zijn ook onderzocht. Als er wordt gekeken naar het afsteken van vuurwerk, heeft alleen veel kennis over de wetten en regels van vuurwerk een significante invloed. Wat betreft onveilig vuurwerk afsteken geldt dat de attitude ten aanzien van vuurwerk invloed heeft en ook een lage risicoperceptie en weinig kennis over de wetten en regels van vuurwerk.

De vuurwerkcampagne van Halt is in dit onderzoek positief beoordeeld. Dit biedt een gunstige uitgangspositie met betrekking tot de vuurwerkcampagne, omdat er draagvlak voor de campagne lijkt te zijn en mensen daardoor wellicht openstaan voor de adviezen. De voorlichting die door leeftijdsgenoten wordt gegeven wordt niet beter beoordeeld dan de vuurwerkcampagne die door medewerkers van Halt of door de politie wordt gegeven en zal hierdoor ook niet effectiever zijn. Wel zou de voorlichting van jongeren kunnen zorgen voor een beter bereik van de voorlichting, omdat de voorlichting niet meer afhankelijk is van medewerkers van Halt en politie. Tevens is aangetoond dat de kennis van de jongeren in een intensieve vuurwerkcampagne beter is dan de jongeren in een minder intensieve vuurwerkercampagne. Opvallend is dat de internetsite over vuurwerk van Halt onder de jongeren en ouders een laag bereik heeft. Hier zou Halt aan kunnen werken, zodat meer jongeren en ouders op de hoogte zijn van de internetsite en informatie over vuurwerk op kunnen zoeken wanneer zij dat willen.

Risicoperceptie en kennis zijn als componenten toegevoegd aan dit onderzoek aan de TPB. Het blijkt uit dit onderzoek dat beide componenten significant invloed hebben op het gedrag ten aanzien van vuurwerk. Tevens wordt de hoeveelheid verklaarde variantie vergroot door toevoeging van risicoperceptie en kennis. Risicoperceptie en kennis zijn dus een goede toevoeging aan de TPB in dit onderzoek. Kennis en risicoperceptie zijn ook een onderdeel van de vuurwerkcampagne. Hier moet in de toekomst een succesvolle interventie zich ook op richten. Opvallend zijn de significante verschillen in geslacht, er zijn verschillen te zien in de psychologische componenten tussen jongens en meisjes en vaders en moeders. In de vuurwerkcampagne zou hier ook aandacht aan kunnen worden besteed om de jongeren en ouders beter te bereiken. De invloed van de leeftijd van de jongeren is als volgt. Hoe lager de leeftijd, des te minder vuurwerk steken de jongeren af, maar hoe hoger de leeftijd des te meer onveilig vuurwerk ze af steken. Dit werd bekeken in de leeftijdscategorie 11 tot en met 14 jaar. Halt zou hier in de vuurwerkcampagne ook rekening mee kunnen houden.

De belangrijkste conclusie is dus dat de vuurwerkcampagne op dit moment wel invloed heeft op het gedrag, maar meer invloed zou kunnen krijgen. De vuurwerkcampagne bestaat voor een groot deel uit kennisoverdracht. Uit de regressieanalyse blijkt dat kennis een significant voorspeller is van het (onveilig) vuurwerkgedrag van jongeren en ouders, men vertoont vaker onveilig gedrag naarmate het kennisniveau lager is. Ook blijkt uit de regressieanalyse dat de gemeente waar de jongeren in wonen (dus de intensiviteit van de campagne) een rol speelt bij het onveilig vuurwerkgedrag. Maar er moet worden opgemerkt uit de resultaten, dat alleen kennisoverdracht niet voldoende is om de jongeren veilig vuurwerk af te laten steken. Om het meeste resultaat te behalen moet de

vuurwerkcampagne zich dus richten op meerdere psychologisch componenten van gedrag. De vuurwerkcampagne van Halt kan op deze punten nog verbeterd worden om en meer resultaat kunnen behalen.

Een aantal kritische kanttekeningen moeten ook worden genoemd in dit onderzoek. Doordat de betrouwbaarheid van het component waargenomen gedragscontrole bij de ouders laag is, zijn de uitspraken hierover niet geheel betrouwbaar. Het zou kunnen zijn dat waargenomen gedragscontrole meer of minder effect heeft op het vuurwerkgedrag bij ouders dan dat uit dit onderzoek is gebleken. De scholen hebben de vragenlijsten zelf verspreid naar de jongeren en de ouders. Het zou echter kunnen zijn dat bepaalde scholen de vragenlijsten niet intensief hebben verspreid, waardoor jongeren en ouders van bepaalde scholen uitgesloten zouden kunnen zijn. Tevens is er een groot verschil in de respons tussen de gemeente Rijssen en Enschede. Dit zou veroorzaakt kunnen zijn doordat in Rijssen één basisschool gebruik heeft gemaakt van een papieren vragenlijst bij deze school is een respons behaald van bijna 100 %. Dit geldt niet voor de scholen die gebruik hebben gemaakt van een digitale vragenlijst, de respons is hierbij aanmerkelijk minder. In toekomstig onderzoek, zou mogelijk een groter respons verkregen kunnen worden door alleen gebruik te maken van papieren vragenlijsten.

Ook is de gebruikte theorie, de Theory of Planned Behaviour een punt van aandacht. Dit sociaal cognitieve model is gebruikt in dit onderzoek omdat het goed bruikbaar bleek in onderzoek naar andere vormen van gedrag die met gezondheid en/of veiligheid te maken hebben. Er is echter geen eerder onderzoek gepubliceerd over determinanten van (veilig) vuurwerkgedrag, en daarmee heeft deze studie in zekere zin een oriënterend karakter op het punt van de theorie. De verklaarde variantie van de afhankelijke variabele 'het afsteken van vuurwerk' komt in dit onderzoek bij de ouders niet en bij de jongeren net boven de 20 % uit, en daarmee is het model minder goed bruikbaar dan in ander onderzoek. Bij de afhankelijke variabele: onveilig vuurwerk afsteken is de variantie wel hoger en is de TPB met de toegevoegde componenten een goed model om het gedrag te voorspellen. In toekomstig onderzoek kan worden gekeken of er een ander sociaal cognitief model is wat het vuurwerkgedrag beter kan voorspellen dan de TPB. Ook is in dit onderzoek de intentie van gedrag niet gemeten, een gevolg hiervan kan zijn dat de variantie minder wordt. Wel moet worden benoemd dat bij het vuurwerkgedrag het werkelijk uitgevoerde gedrag interessanter is te bestuderen dan de intentie die de jongeren en ouders hebben. Het wel of niet afsteken van vuurwerk kon in de vragenlijst worden beantwoord met een 'ja/nee' antwoord. Door in toekomstig onderzoek dit uit te breiden naar meerdere antwoorden zou wellicht de variantie kunnen worden vergroot.

Referentielijst

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50: 179–211.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Armitage, C.J., Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behavior: A meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40: 471–499.
- Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental Psychology* 25: 729-735.
- Conner, M., & Norman, P. (2005). *Predicting Health Behaviour*. Berkshire: Open University Press.
- Consument en veiligheid (2010), verkregen op 15 februari 2010 via:
http://www.veiligheid.nl/csi/veiligheid.nsf/wwwVwContent/M_CBEED6E068B12F9AC12576AF002C4097?opendocument&context=3987CEDB1BBC10B8C12573A20045C1DC
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fisbein, M., & Yzer, M.C. (2003). *Using Theory to design effective health behavior interventions*. Communication Theory: 164-183.
- Godin, G. & Kok, G.J. (1996). The theory of planned behavior: A review of its applications to health related behaviors. *American Journal of Health Promotion*, 11: 87–98.
- Halt Nederland (2010), verkregen op 10 maart 2010 via:
<http://www.halt.nl/index.cfm/site/Halt%20Nederland/pageid/1B664E1D-3048-7291-FD80D2D5173081CF/index.cfm>
- Hardeman, W., Johnston, M., Johnston, D.W., Bonetti, D., Wareham, N.J., Kinmonth, L., (2002). Application of the Theory of Planned Behaviour in Behaviour Change Interventions: A systematic Review. *Psychology and Health*, Vol. 17, no. 2: 123-158.
- Hargreaves, D. J., & Davies, G. M. (1996). The Development of Risk-taking in Children. *Current Psychology*, 15, no. 1: 14-29.
- Lechner, L., Kremers, S., Meertens, R., & de Vries, H. (2008). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering*. Assen: van Gorcum
- McEachan, R., Conner, M. & Lawton, R. (2005). *A meta-analysis of theory of planned behavior studies: the impact of behavior type*. Submitted for publication.
- Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, (2008). Rapport Commissie overlast jaarwisseling, “Een prettige jaarwisseling” Aanbevelingen voor de aanpak van overlast rond Oud en Nieuw.

- Nederlands Oogheekundig Gezelschap, (2010). Persbericht.
- Ormel, W., & S. Nijman (2007). *Vuurwerkongevallen 2006-2007*. Stichting Consument en Veiligheid Amsterdam
- Schaalma, H., Kok, G., Meertens, R.M., Brug, J., (2008). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering*. Assen: Van Gorchum
- Slovic, P. (1987). Perception of Risk. *Science* 36, no. 4799: 280-285
- Slovic P., & Weber E., (2003). *Perception of risk posed by extreme events*. Unpublished paper, Columbia University Center for Hazards and Risk Research. Verkregen op 20 februari 2010, via: www.ideo.columbia.edu/chrr/documents/meetings/roundtable/white_papers/slovic_wp.pdf
- Trimbos Instituut. (2003). *Effectiviteit van preventieve interventies gericht op jeugdigen: stand van zaken*. Verdurmen, J., van Oort, M., Meeuwissen, M., Ketelaars, T., de Graaf, I., Cuijpers, P., de Ruiter, C., Vollebergh, W., Utrecht.

Vragenlijst Vuurwerk Jongeren

Hallo!

Wij van Halt Twente zijn bezig met een onderzoek over vuurwerk. En daarvoor hebben we jouw hulp nodig. We willen je vragen deze vragenlijst in te vullen. Het invullen duurt niet lang, ongeveer 10 minuten. Met het invullen van de vragenlijst help je ons enorm! De vragenlijst is anoniem, dit betekent dat je je naam en adres niet in hoeft te vullen en dat de school en je ouders de antwoorden niet te zien krijgen.

Alvast heel erg bedankt voor je medewerking!

De komende vragen zijn algemene vragen over jezelf.

1. Wat is je geslacht?

- Jongen
- Meisje

2. Hoe oud ben je?

- 11
- 12
- 13
- 14
- Anders, namelijk.....

3. In welke groep/klas zit je?

- Groep 7
- Groep 8
- Klas 1
- Klas 2

4. In welke gemeente woon je?

- Enschede
- Rijssen Holten
- Anders, namelijk.....

5. Op welke school zit je?

.....

De volgende vragen gaan over de vuurwerkcampagne. Zet 1 kruisje in het vakje waar jij mee eens bent.

6. Heb je op school voorlichting gehad over vuurwerk?

- Ja
- Nee, ga door naar vraag 9.

7. Zo ja, wie heeft de voorlichting gegeven?

- Een leeftijdsgenoot
- De politie
- Een docent van school
- Medewerker van Halt

8. Wat vond je van de voorlichting over vuurwerk als je deze hebt gehad?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

9. Heeft jouw school regels over vuurwerk?

- Ja
 Nee
 Weet ik niet

10. Heb je posters gezien over vuurwerk?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 12

11. Zo ja, wat vond je van de posters over vuurwerk?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

12. Heb je de internetsite www.haltrulez.nl bekeken over vuurwerk?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 14

13. Zo ja, wat vond je van de internetsite www.haltrulez.nl?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

14. Heb je door de voorlichting op school met je ouders over vuurwerk gepraat?

- Ja
 Nee
 Ik heb geen voorlichting gehad op school

15. Heb je op school een boekje (vuurwerk reportage) gekregen over vuurwerk?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 17

16. Zo ja, wat vond je van het boekje over vuurwerk?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

17. Heb je een film gezien op school over vuurwerk?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 19.

18. Zo ja, wat vond je van de film over vuurwerk?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

19. Heb je de 'vetverkeerdkrant' gekregen?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 21.

20. Zo ja, wat vond je van de 'vetverkeerdkrant' over vuurwerk?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

De volgende vragen zijn stellingen en gaan over je persoonlijke mening. Je antwoordt kan dus niet fout zijn. Zet 1 kruisje per vraag in het vakje welke past bij jouw mening.

Stelling	Helemaal mee oneens	Beetje mee oneens	Niet mee oneens/niet mee eens	Beetje mee eens	Helemaal mee eens
21. Ik vind het belangrijk dat ik geen overlast veroorzaak door het afsteken van vuurwerk.					
22. Vuurwerk vind ik mooi om te zien.					
23. Vuurwerk afsteken vind ik leuk om te doen.					
24. Vuurwerk vind ik stom.					
25. Ik vind het belangrijk me aan de wetten en regels van vuurwerk te houden.					
26. Mijn vrienden/vriendinnen steken vuurwerk af.					
27. Mijn vrienden/vriendinnen veroorzaken overlast met vuurwerk.					
28. Anderen vinden mij stoer als ik vuurwerk afsteek.					
29. Mijn vrienden/vriendinnen zijn heel belangrijk voor mij.					
30. Ik steek vuurwerk af, omdat mijn vrienden/vriendinnen dat ook doen.					

Nu komen een aantal vragen over regels van vuurwerk. Zet 1 kruisje bij elke vraag.

31. Ik steek vuurwerk het veiligste af:

- Met een lucifer
- Met een aansteker
- Met een aansteeklont
- Maakt niet uit

32. Ik mag vuurwerk afsteken:

- Vanaf 1 december 10.00 uur
- Vanaf 29 december 10.00 uur
- Vanaf 31 december 10.00 uur
- Maakt niet uit, mag altijd

33. Vuurwerk mag je zonder ouders kopen vanaf:

- 12 jaar
- 16 jaar
- 18 jaar
- Maakt niet uit, mag altijd

34. Vuurwerk kan ik.....lang bewaren: (kruis aan wat op de stippellijn past)

- Niet langer bewaren, na de jaarwisseling weg gooien

- 1 jaar bewaren
- 5 jaar bewaren
- Voor onbepaalde tijd bewaren

35. Illegaal vuurwerk is gevaarlijker dan legaal vuurwerk

- Juist
- Onjuist
- Ik weet het niet

36. Vuurwerk mag ik kopen:

- Het hele jaar door
- Vanaf 1 december
- Vanaf 29 december
- Vanaf 31 december

De volgende vragen zijn weer stellingen en gaan over je persoonlijke mening. Je antwoordt kan dus niet fout zijn. Zet 1 kruisje per vraag in het vakje welke past bij jouw mening.

Stelling	Helemaal mee oneens	Beetje mee oneens	Niet mee oneens/niet mee eens	Beetje mee eens	Helemaal mee eens
37. Mijn ouders willen dat ik <u>geen</u> vuurwerk afsteek.					
38. Mijn ouders willen dat ik vuurwerk veilig afsteek.					
39. Mijn ouders steken zelf vuurwerk af.					
40. Ik wil graag hetzelfde doen als mijn ouders.					
41. Ik doe wat mijn ouders graag willen dat ik doe.					
42. Ik vind het belangrijk wat mijn ouders vinden over vuurwerk.					
43. Veilig vuurwerk afsteken vind ik moeilijk.					
44. Geen overlast veroorzaken met vuurwerk vind ik moeilijk.					
45. Ik vind het moeilijk om tijdens het afsteken van vuurwerk me niet te laten beïnvloeden door mijn vrienden.					

De volgende vragen gaan over de jaarwisseling van 2009-2010.

46. Heb je deze jaarwisseling vuurwerk afgestoken?

- Ja
- Nee, ga door naar vraag 52

47. Heb je voor 31 december vuurwerk afgestoken?

- Ja
- Nee

48. Met wie heb je vuurwerk afgestoken?

- Met mijn ouders
- Met mijn vrienden
- Met ouders en vrienden

- Alleen
- Ik heb geen vuurwerk afgestoken

49. Met wie heb je vuurwerk gekocht?

- Met mijn ouders
- Met mijn vrienden
- Alleen
- Ik heb geen vuurwerk gekocht

50. Hoe heb je vuurwerk afgestoken?

- Met een aansteker
- Met een lucifer
- Met een aansteeklont
- Met (bijna) alle bovenstaande

51. Heb je illegaal vuurwerk afgestoken?

- Ja
- Nee
- Ik weet niet of het legaal of illegaal vuurwerk was

52. Heb je er op gelet dat je geen overlast veroorzaakte door het afsteken van vuurwerk?

- Ja
- Nee

53. Heb je extra informatie opgezocht over de regels en/of gevaren van vuurwerk door de voorlichting die je hebt gekregen op school?

- Ja
- Nee
- Ik heb geen voorlichting gehad, maar wel informatie over vuurwerk opgezocht

54. Heb je zelf last gehad van anderen die vuurwerk afstaken?

- Ja
- Nee

Dit zijn de laatste vragen en ze gaan over je persoonlijke mening. Je antwoordt kan dus niet fout zijn. Zet 1 kruisje per vraag in het vakje welke past bij jouw mening.

Stelling	Helemaal mee oneens	Beetje mee oneens	Niet mee oneens/niet mee eens	Beetje mee eens	Helemaal mee eens
55. Ik wordt bang van vuurwerk.					
56. Vuurwerk afsteken vind ik eng.					
57. De verwondingen die ik van vuurwerk kan krijgen maken mij bang.					
58. De schade die wordt veroorzaakt door vuurwerk (overlast en verwondingen) neemt elk jaar toe.					
59. De kans dat ik gewond raak door vuurwerk is groot .					

60. Heb je verder nog opmerkingen over de vuurwerkcampagne of de vragenlijst?

.....

.....

.....

.....

.....

Dit is het einde van de vragenlijst.

Heel erg bedankt voor het invullen!!

Bijlage II

Halt.

Vragenlijst Vuurwerk Ouders

De komende vragen zijn algemene vragen over uzelf.

1. Wat is uw geslacht?

- Man
 Vrouw

2. Hoe oud bent u?

- 20-30 jaar
 30-40 jaar
 40-50 jaar
 50-60 jaar
 Ouder of jonger, namelijk.....

3. Hoeveel kinderen heeft u?

- 1
 2
 3
 4
 Anders, namelijk.....

4. In welke groep/klas zit uw kind?

- Groep 7
 Groep 8
 Klas 1
 Klas 2
 Anders, namelijk.....

5. In welke gemeente woont u?

.....

6. Op welke school zit uw kind?

.....

De komende vragen gaan over de vuurwerkcampagne.

7. Heeft u via de gemeente een brief gekregen met informatie over vuurwerk?

- Ja
 Nee

8. Heeft u via de school van uw kind een brief gekregen met informatie over vuurwerk?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 10

9. Als u een brief heeft gekregen wat vond u hiervan?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

10. Heeft u posters gezien over vuurwerk?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 12

11. Wat vond u van de posters over vuurwerk?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

12. Heeft u de internetsite www.haltrulez.nl bekeken over vuurwerk?

- Ja
 Nee , ga door naar vraag 14

13. Zo ja, wat vond u van de internetsite www.haltrulez.nl?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

14. Heeft uw kind een voorlichting over vuurwerk gehad op school?

- Ja
 Nee
 Weet ik niet

15. Heeft u teksten over vuurwerk in de schoolkrant of op de internetsite van school gezien?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 17

16. Zo ja, wat vond u hiervan?

- Heel erg slecht Beetje slecht Niet slecht/
Niet goed Beetje goed Heel erg goed

17. Heeft u door de informatie die u over vuurwerk heeft gekregen met uw kind over vuurwerk gesproken?

- Ja
 Nee

De volgende vragen gaan over regels/wetten van vuurwerk.

18. Vuurwerk steek je het veiligste af:

- Met een lucifer
 Met een aansteker
 Met een aansteeklont
 Maakt niet uit waarmee

19. Vuurwerk mag je afsteken:

- Vanaf 1 december 10.00 uur
 Vanaf 29 december 10.00 uur
 Vanaf 31 december 10.00 uur
 Maakt niet uit, mag altijd

20. Vuurwerk mag mijn kind zelfstandig kopen vanaf:

- 12 jaar
 16 jaar
 18 jaar
 Maakt niet uit, mag altijd

21. Vuurwerk kanlang bewaard worden (kruis aan wat op de stippellijn past):

- Niet langer bewaren, na de jaarwisseling weg gooien
 1 jaar
 5 jaar
 Voor onbepaalde tijd bewaren

22. Illegaal vuurwerk is gevaarlijker dan legaal vuurwerk

- Juist
 Onjuist
 Ik weet het niet

23. Vuurwerk mag gekocht worden:

- Het hele jaar door
 Vanaf 1 december
 Vanaf 29 december
 Vanaf 31 december

De volgende vragen zijn stellingen en gaan over uw persoonlijke mening. Zet 1 kruisje per vraag in het vakje welke past bij uw mening.

Stelling	Helemaal mee oneens	Beetje mee oneens	Niet mee oneens/niet mee eens	Beetje mee eens	Helemaal mee eens
24. Ik vind het belangrijk dat mijn kind veilig met vuurwerk omgaat.					
25. Ik vind het belangrijk dat mijn kind geen overlast door vuurwerk veroorzaakt.					
26. Ik vind het belangrijk dat mijn kind legaal vuurwerk afsteekt en geen illegaal vuurwerk.					
27. Ik vind het belangrijk dat mijn kind zich aan de wettelijke regels houdt van vuurwerk.					
28. Andere ouders laten hun kind zonder toezicht vuurwerk afsteken.					
29. Ik wil graag hetzelfde doen als andere ouders.					
30. Andere ouders laten hun kind zelfstandig vuurwerk kopen.					
31. Andere ouders geven geen aandacht aan de overlast die hun kind bezorgt door het afsteken van vuurwerk.					

Stelling	Helemaal mee oneens	Beetje mee oneens	Niet mee oneens/niet mee eens	Beetje mee eens	Helemaal mee eens
32. Ik vind het moeilijk om mijn kind veilig vuurwerk af te laten steken.					
33. Ik heb weinig invloed op het gedrag van mijn kind.					
34. Ik kan ervoor zorgen dat mijn kind vuurwerk afsteekt zonder overlast te veroorzaken.					

35. Ik vind het eng als mijn kind vuurwerk afsteekt.					
36. De verwondingen die mijn kind kan oplopen door vuurwerk maken mij bang.					
37. Ik ben op de hoogte van de verwondingen die vuurwerk kan veroorzaken bij mij en mijn kind.					
38. De schade die wordt veroorzaakt door vuurwerk (overlast en verwondingen) neemt elk jaar toe.					
39. De kans dat mijn kind gewond raakt door vuurwerk is groot.					

De volgende vragen gaan over de jaarwisseling 2009-2010

40. Heeft u deze jaarwisseling vuurwerk afgestoken?

- Ja
 Nee, ga door naar vraag 47

41. Heeft u voor 31 december vuurwerk afgestoken?

- Ja
 Nee

42. Met wie heeft u vuurwerk afgestoken?

- Met mijn kinderen
 Met mijn vrienden
 Alleen
 Met burens
 Met mijn kinderen, vrienden, met burens en alleen

43. Hoe heeft u vuurwerk afgestoken?

- Een aansteker
 Een lucifer
 Een aansteeklont
 Met alle bovenstaande

44. Heeft u illegaal vuurwerk afgestoken?

- Ja
 Nee
 Ik weet niet of het legaal of illegaal vuurwerk was

45. Heeft u er op gelet dat u geen overlast veroorzaakte door het afsteken van vuurwerk?

- Ja
 Nee
 Ik heb geen vuurwerk afgestoken

46. Heeft u rekening gehouden met andere mensen en dieren tijdens het afsteken van vuurwerk?

- Ja
 Nee
 Ik heb geen vuurwerk afgestoken

47. Met wie heeft u vuurwerk gekocht?

- Met mijn kinderen

- Met mijn vrienden
- Alleen
- Met buren
- Ik heb geen vuurwerk gekocht

48. Heeft u extra informatie opgezocht over de regels en/of gevaren van vuurwerk door de informatie die u heeft gekregen over vuurwerk?

- Ja
- Nee

49. Heeft u zelf last gehad van anderen die vuurwerk afstaken?

- Ja
- Nee

50. Heeft u verder nog opmerkingen met betrekking tot de vuurwerkcampagne?

.....

.....

.....

Dit is het einde van de vragenlijst.

U kunt de vragenlijst in de retourenveloppe doen en zo retour sturen naar Halt Twente, een postzegel is niet nodig.

Hartelijk dan voor uw medewerking!